

Міністерство освіти і науки України
Житомирський державний університет імені Івана Франка
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Київський національний університет театру, кіно і телебачення
імені І.К. Карпенка-Карого
Бурятський державний університет
Пермський державний університет

ТОЛЕРАНТНІСТЬ ЯК СОЦІОГУМАНІТАРНА ПРОБЛЕМА СУЧАСНОСТІ

Збірник матеріалів II Міжнародної науково-теоретичної конференції

від 17 грудня 2009 року

*За загальною редакцією
професора П.Ю. Сауха*

Житомир
Видавництво ЖДУ імені Івана Франка
2009

УДК 316.647.5+172.3
ББК 60.524.251+60.027+60.028.13
Т 52

Рекомендовано до друку вченою радою Житомирського державного університету імені Івана Франка, протокол № 4 від 23 жовтня 2009 року

Редакційна колегія:

Саух П.Ю., доктор філософських наук, професор (керівник);
Герасимчук А.А., доктор філософських наук, професор;
Поліщук О.П., доктор філософських наук; професор кафедри;
Козловець М.А., кандидат філософських наук, доцент;
Ковтун Н.М., кандидат філософських наук;
Слюсар В.М., кандидат філософських наук.

Рецензенти:

Муляр В.І., доктор філософських наук, професор ЖДТУ;
Швидак О.М., доктор історичних наук, професор ЖДУ імені Івана Франка;
Староконь Є.Г., кандидат психологічних наук, доцент ЖВІ НАУ.

Толерантність як соціогуманітарна проблема сучасності:
Т 52 **II Міжнародна науково-теоретична конференція (17 грудня 2009 року):**
зб. матеріалів / за заг. ред. Сауха П.Ю. – Житомир: Видавничий центр
ЖДУ імені Івана Франка, 2009. – 324 с.

У матеріалах конференції розглядаються основні аспекти філософського осмислення феномена толерантності: розкривається функціонування поняття "толерантності" у філософській, соціологічній, культурологічній, релігієзнавчій, педагогічній літературі; з'ясовуються форми та механізми проявів толерантності у сферах політичної, соціальної, культурної, релігійної, етнічної, національної, екологічної буттєвості людини; осмислюється толерантність у межах міжкультурної і внутрішньо-культурної комунікації; з'ясовуються особливості функціонування толерантності в умовах полікультурності українського суспільства.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір і точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, власних імен та інших відомостей.

УДК 316.647.5+172.3
ББК 60.524.251+60.027+60.028,13

© Колектив авторів, 2009

та групову корекцію, на вирішення питань соціального управління, прогнозування окремих процесів суспільного життя. Емпіричне вивчення моральної свідомості і поведінки певної групи відбувається в ході досліджень (анкетно-опитувальних, експериментальних, клінічних) з виробленням практичних рекомендацій. З початку 80-х років, вперше після 30-х років, відмічених надзвичайним інтересом до психологічних досліджень, пов'язаних з працями З. Фрейда, Ж. Піаже та інших, відбулося різке зростання інтересу до психології моралі, до проблем моральної поведінки, знову почали приділяти увагу вивченню закономірностей морального розвитку. Це було засвідчено зростаючою кількістю теоретичних публікацій, тематикою теоретичних досліджень, дисертацій, що захищаються. В сучасну психологію моралі входить досить широкий спектр шкіл і течій, основними з яких є наступні: теорія когнітивного розвитку, психоаналіз, біхевіоризм, соціально-моральне навчання, соціально-моральна екологія. Основне поняття психології моралі – моральний розвиток – було і залишається поняттям дискусійним, але уже склались певні узагальнення, виділені основні етапи розвитку моральнісної культури особистості.

Валентин Вандышев,
доктор философских наук,
профессор
(Сумский государственный
университет)

Украинский социум:

толерантность, мыслепреступление, двоемыслие и иное

Особенность украинских реалий заключается в нашем интернационализме, то есть в нашем особом, устоявшемся на протяжении

столетий положении "между". Исторически многие поколения украинцев находились в ситуации выбора между Россией и Польшей, между Польшей и Австро-Венгрией, между Россией и Турцией, между возможностью быть самостоятельным государством и действительностью быть фрагментом империи или унитарного социалистического государства. Понятно, что пройдя сквозь все прошедшие формы реалий и осмысление возможных перспектив, наши соотечественники и сегодня не могут вырваться из привычных тенет выбора.

Самое парадоксальное для тех, кто смотрит на наши потуги со стороны, – это то, что мы даже не пытаемся выйти на практическое преодоление ситуации явно ненормального социально-политического противостояния.

Можно напомнить, что в нынешнем году исполняется шестьдесят лет со времени выхода в свет романа Джорджа Оруэлла "1984". Собственно, почти с этого самого 1984 года (но уже года реального) в нашей стране невероятно усилились демократия, свобода слова и ожесточенная политическая конкуренция. Казалось бы, содержание романа, описывающего мрачную картину тоталитарного общества, абсолютно исключаящего всё вышеупомянутое, несовместимо с нашей украинской действительностью. Ан, нет! Совместимы, да ещё и как!

Начнём с "Министерства правды". Оруэлл его отнюдь не придумал: он просто дал определение тому явлению, которое сопутствовало истории общества с далёкого прошлого. Конечно, во времена хеттов или ассирийцев едва ли кто-нибудь стал затирать одни клинописные значки и выбивать на их месте другие или вместо одних ставить другие. Тяжкая это была работа. Таблички просто разбивали да и дело с концом (и с историей заодно). И пусть поздние историки фантазируют себе на здоровье! Не то ныне. Все мы, граждане-украинцы, на протяжении последних двух десятилетий видим как одни "небольшие братья" пишут одну историю

Украины, а другие – другую, а третьи – третью... Ставят одни памятники, уничтожают другие. Правда, это не мешает и тем и другим, если есть финансовый "зиск", на костях предков строить отели, стадионы и элитные высотки. Но какова же наша истинная история? Историки тоже политизированы: ведь и наград хотелось бы, и премий.

"Мыслепреступление, – писал Оруэлл, – не влечёт за собой смерть: мыслепреступление **ЕСТЬ** смерть" [1, 38]. В Океании Оруэлла **мыслепреступление** – это идейная крамола, это отклонение от линии поведения, утверждённой Большим Братом. А как чувствует себя наш брат-украинец? Намного хуже. Дело в том, что у нас даже не один "большой брат", а несколько! Обычно социологи и политологи подчёркивают, что их два: один с головой, повернутой лицом на Восток, а другой, со взором, пристально устремлённым на Запад (то ли поближе – к Европе, то ли подальше – аж за Атлантику). Но и это ещё можно было бы как-то сгладить, как-то найти консенсус. Да беда в том, что каждый из "братьев" приглашает вернуться в своё, признанное только им, прошлое. И каждый из "братьев" категоричен в требовании к согражданам: "Будь правильным украинцем!". Вот как можно признать, что руки, которые ничего не воровали, уживаются с телом, которое живёт в хоромах, на которые и тысяча украинцев не заработают за свою трудовую жизнь. Или как поверить, что политический кумир нечист на руку да и привирает, мягко говоря. А ведь надо продолжать верить и признавать чистоту и бескорыстность, несмотря ни на что. Выход у "правильного" украинца есть – включить **самостоп**, остановиться на пороге опасной мысли.

Но уж в плане **двоемыслия**, здесь даже Оруэлл позавидовал бы нашему брату-украинцу. Сам Оруэлл определяет двоемыслие как способность одновременно придерживаться двух противоречащих убеждений. Вот, например, как можно совместить любовь к коммуно-советской власти с православным фундаментализмом; или национализм с либеральными

ценностями; или порицать ООН за сотрудничество с гитлеровцами и оправдывать пакт Молотова-Риббентропа; ратовать за свободу выбора и требовать, чтобы в вузе все учились только на украинском языке; беспощадно бичевать прогнивший насквозь Запад и выбирать для партийного гаража только "Мерседес", "BMW" или "Volvo"? Можно привести ещё ряд подобных несовместимых двоемыслий, но суть понятна и так. А в итоге "правильный" украинец всегда с удовольствием колеблется вместе с "правильной" линией своей партии, беззаветно любя своего "родного большого брата".

А как быть с новостями из "Министерства изобилия", точнее, с успехами нашей экономики? Здесь уж точно потрясающая эквилибристика комментаторов! Всё, крышка, пенсии не платят, урожай не собран, помираем, – вопят одни. Ребята, всё хорошо, стратегический запас угля сделан, экономика в норме, – заверяют другие. Уинстону из "1984" было легче. Он газету с прогнозом на год по итогам года перепечатал с новыми цифрами и оказалось, что вместо реального падения вдвое, прирост составил 8,5%. Сейчас газету быстрее можно перепечатать, да читать старую никто не станет. А вот в Океании было хорошо: на Телекран имели право выходить только проверенные люди, а у нас у каждого "брата" свой телекран да и на соседский пускают за деньги.

Но следует радоваться по крайней мере тому, что, несмотря на колоссальные потуги всяческих ура-патриотов и их политических оппонентов, украинское общество в своём глубинном мироощущении чувствует себя украинцами, позиционируя и идентифицируя себя в таком качестве. При этом складывается ощущение, что мера *толерантности* в нашем обществе в последние годы точно не ослабла, а скорее, вопреки усилиям "братьев-врагов" даже повышается.

Возможно, Небо будет к нам милостиво, и мы, наконец, обретём способность мыслить самостоятельно. Но для того, чтобы другой брат-украинец на меня не обиделся, я на всякий случай в духе правильного

двоємисля, скажу, що можливо, нічого і не зміниться, як не змінється нічого на протязі істекших останніх шести столетій.

Хоча, хоча... Уже після третього-четвертого абзаца "правильному" українцю буде достатньо матеріала для критики "неправильного філософа".

Список использованной литературы:

1. Оруэлл Дж. 1984. – М.: Прогресс, 1989

Олександра Дубасенюк,
*доктор педагогічних наук, професор
(Житомирський державний
університет імені Івана Франка)*

Стан сформованості рівня толерантності у майбутніх педагогів

У системі ціннісних орієнтацій майбутнього вчителя важливого значення набуває рівень сформованості їх толерантності. У Житомирському державному університеті проведено педагогічний експеримент, у ході якого було вивчено стан сформованості толерантності в майбутніх педагогів з експериментальних і контрольних груп – на початку та в кінці експерименту. Студентам запропоновано опитувальник для виявлення рівня сформованості толерантності, який містить низку смислових блоків: 1) блок показників, що відображає ставлення особистості до самої себе; 2) блок показників, що відображає ставлення особистості до інших; 3) блок показників, що відображає взаємодію особистості й інших учасників міжособистісної взаємодії.

У процесі дослідження виділено низький, середній та високий рівні сформованості толерантності, які знаходяться за результатами опитування в проміжках: до 36 балів (низький рівень сформованості толерантності); від 37